

RECUPERACIÓ DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA || CAP. 9. ENCARA SÓN VIUS (II) ANTONI CÀNOVAS

Antoni Cànovas va néixer a Múrcia però va viure a la Barceloneta fins que va anar voluntari a la Guerra Civil. Va patir l'exili i va acabar en els camps de treballs

forçats del nord d'Àfrica, dependents de la França de Vichy. En sortir va treballar en la clandestinitat pel PCE. Va tornar a Espanya i viu a L'Hospitalet des del 1963.

"El pare ens va dir: el que feu, sempre a favor del poble"

--- Com va viure l'esclat de la Guerra Civil?

--- En aquell moment vivia a la Barceloneta. Aquell vespre participava als campionats de Catalunya de natació i estava seleccionat com a reserva per a l'Olimpíada Popular. Tornàvem caminant de Montjuïc i passant per davant de Capitania vam veure metral·ladores i gent amb cascos. Poc després a casa vam sentir els canons i els trets i tot el barri es va aixecar. Vaig sortir al carrer amb el meu germà i vam participar amb els anarquistes en les operacions al voltant de la plaça Colom i les Drassanes.

--- A casa què els van dir? Perquè vostè tenia 16 anys...

--- El meu pare era militant de la CNT. Ens va reunir a mi i el meu germà i ens va dir: "feu el que vulgueu, jo no us ho puc impedir, però el que feu, sempre a favor del poble". És una de les coses que m'ha quedat més. Llavors tenia 16 anys i no sabia res de la República ni de política...

--- De fet, vostè es va allistar en una oficina del PSUC i es va fer comunista per casualitat...

--- Sí, perquè va ser la primera que vam trobar. Podia haver estat de la CNT, del POUM o d'Esquerra... Nosaltres vam anar allà i... no sabia el que era la política, llavors.

--- Però aquesta casualitat ha marcat tota la seva vida!

--- Naturalment, amb la manera de ser d'ells i com que tota la guerra la vaig fer amb comunistes al costat, em vaig tornar comunista. Em vaig apuntar a les Joventuts Socialistes Unificades (JSU), i després al PSUC, i vaig acabar al Partit Comunista al final de la guerra.

--- Parli'm de l'exili a França.

--- Va ser un cop molt fort. Vaig estar lluitant amb la meua unitat fins l'últim dia. Vaig entrar organitzat a França, era una consigna del partit, a més la idea era anar immediatament al centre, on encara resistia la República. La impressió que vaig tenir de com ens van rebre va ser decebedora. La gent sí que ens ajudava, però els gendarmes ens tractaven com si fóssim uns salvatges... Recordo que van dir (i em va fer molt de mal): "amb tots els que sou no heu estat capaços de parar el feixisme". Més tard me'n vaig recordar quan van entrar els alemanys.

--- La invasió de França en la Guerra Mundial l'agafa treballant al port de Brest. Què va passar?

--- Em va passar el més increïble. Jo ja tenia una certa experiència i estava treballant per a l'exèrcit francès, en una base naval. Allà hi havia una seixantena de vaixells. Quan van arribar els alemanys van donar 24 hores per a la rendició. Els caps francesos ens deien que

**ANTONI CÀNOVAS LAPUENTE
SUPERVIVENT DELS CAMPS AL NORD D'ÀFRICA, 86 ANYS**

GABRIEL COZADO

Va créixer a la Barceloneta, i viu a L'Hospitalet des del 1963, quan va tornar de l'exili atenint-se al canvi d'estratègia del PC d'Espanya

ens quedéssim, però no em podia quedar allà! Tot era una bogeria. Sabia on hi havia uniformes de mariner, en vaig agafar un, me'l vaig posar i em vaig barrejar dins d'un grup de reclutes. Em van fer pujar a un vaixell de transport. La sortida va

ser patètica. Els mateixos francesos bombardejaven el seu propi port mentre cantaven *La marseillesa* per no deixar-lo per als alemanys! No era un pel·lícula, ho estava vivint. I els alemanys disparant i els submarins esperant fora del port.

--- Al final el van descobrir i va acabar als camps de treball del nord d'Àfrica, regits pel govern col·laboracionista de Vichy...

--- Ens van portar a Bou Arfa (al sud del Marroc, prop d'Algèria), a construir el ferrocarril transaharià. Eren treballs forçats, hi va haver morts i tot. Havíem de fer talussos per anivellar el terreny per passar les vies. Moltes vegades no fèiem la tasca, perquè teníem la consigna del Partit Comunista de sabotejar-ho. De dia feia tanta calor que a les dotze

havia de plegar fins a les set. I a la nit feia molt de fred. Recordo que de nit, esbandíem les flassades i la sorra es convertia, per la sequedat i el fred, en una pluja d'espurnes que semblaven focs d'artifici.

--- I d'allà a la presó, oi?

--- Sí, ens van denunciar pels sabotatges i ens van fer un judici. Em van condemnar a tres anys, i a la presó de Port Lyautey (al Marroc, l'actual Kenitra). Quan van desembarcar els americans mesos després (novembre del 1942), la van bombardejar, va caure una paret i molts presos van intentar escapar però els mataven els guardes. Als dos o tres dies vénen els americans i ens comencen a portar tabac, xiclets, caramels... i, al final, el seu cap ens diu que només ens alliberarien si ingressàvem al seu exèrcit

per fer la guerra! El Partit Comunista va dir "ni *hablar*", primer ens havien d'alliberar i després ja decidíem. Alguns anarquistes s'hi van apuntar, però els comunistes no. Vam haver d'estar vuit mesos més a la presó.

--- Després va treballar per al PCE a França, què va fer?

--- A París fabricava maletes de doble fons per ocultar documents. Estava amb la meua dona i un fill. Llavors el partit em va enviar a la frontera amb Espanya, passant gent i informació d'un costat a l'altre. El PCE tenia una empresa forestal com a tapadora, just al costat d'una altra dels anarquistes! D'allà vaig anar de xofer de Santiago Carrillo a París. Van cridar la meua dona per agafar una casa que tenia el partit, també clandestina, on s'hi estaven els companys de pas. No sé on anaven ni d'on venien, nosaltres vivíem aparentant ser una família normal. Al final vam tenir un altre fill i vam dir que ja estava bé.

--- Va retornar a Espanya, quan el Partit Comunista va canviar la seva estratègia, i es va instal·lar a L'Hospitalet...

--- Sí. Vaig estar uns mesos a la Barceloneta, però per raons familiars i de pisos, que no n'hi havia, vam agafar-ne un aquí, l'any 1963, i fins ara.

--- Es penedeix d'alguna cosa de tot això?

--- Potser ho faria d'una altra manera, però no me'n penedeixo. Jo abans de la guerra no sabia el que eren unes vacances, una seguretat social... pensava que quan arribés a vell, em moriria i no tindria res. Si hem aconseguit això, considero que ha estat per la lluita, per la gent que ha mort o que ha passat fam... no ho ha solucionat mai, això, el capitalisme! Jo el que he passat ho dono per ben fet, ens ha costat molt car, però crec que ha valgut la pena.

ENRIQUE GIL

Més informació a l'especial que trobareu a www.canal-h.net